

Діло

Виходить по два рази на тиждень крім понеділків

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ:
Львів, Ринок 10, II. пов.
Конто пошт. шади 26.726
Адреса телеграфу: „Діло—Львів“
Число телефону 261
Рукописів редакція не звертає.

ПЕРЕДПЛАТА

в Австро-Угорщині:
місячно 2.70 К.
чвертьрічно 8 —
піврічно 16 —
півлітньо 32 —
у Львові (без доставки):
місячно 2.40 К.
чвертьрічно 7 —
піврічно 14 —
півлітньо 28 —
За зміну адреси платити ся 50 с.

Ціна оголошень:

Строчка п'ятигодини, двошпальтова 40, в надписанні 30, в оголошенні в редакційній частині 1 К. Повідомлення про вихід і заручення 1.50. Некрологічні строчки 1 К. Сталоголошення за окремою угодою.
Один примірник коштує у Львові 10 с. на провінції 12 с.

Видає: Видавнича Спілка „Діло“.

Начальний редактор: Д-р Василь Панейно.

Львів, 6. січня 1917.

всі українські землі, якими розпоряджають осередні держави, були вернені під панованне польської державності.

Дотеперішній вислід війни з огляду на сей російсько-польський спір за Україну приніс нам мало відради. З одного боку границі російського володіння над українською землею розширили ся; з другого боку маніфести володарів осередних держав про утворення польської держави і відручєнє письмом австрійського цесаря з заповідю відокремлення Галичини заповідають на тій частині України, яка знаходиться поза межами російського володіння, здійсненє польських змагань.

Сей стан — як сказано — дав мало відради. Та рівночасно бачимо на українській землі процес, який велить нам все таки підняти серця в гору і сподівати ся ліпшої будущаости.

Зачеємо від російської України. Вкласти українське жите на віки в могилу була воєнна ціль Росії, — а що бачимо ми тепер? Бачимо, що ніколи так не займала ся Росія українським питанням, як власне протягом сей війни, та що чим далі, тим українське питання став актуальніше й актуальніше у внутрішній політиці російської держави. Зі звісток, які ми стараємо ся в як найбільшій повноті подавати нашим читачам, відомо, як зазяла російську публичну оцінку українська справа в окупованих частях Галичини, як швидко розлиз ся по російській Україні ключ національної школи, як лідер ліберальних кругів, на якого вказують як на будучого провідного державного мужа Росії, бере участь в праці над проєктом автономії України. Очевидно все се в тільки засіз, і кола він дасть плоди, ми не знаємо. Але важне те, що власне в часі війни, в якій воєнною цілю Росії було

раз на все стерти з лиця землі українство, можливай такий засіз.

Про українську справу по сім боці боевої лінії що-йно вчера писали ми й нині не маємо до наших слів багато додати. Наше покоління зросло тут в боротьбі за право до вільного національного життя, наші діти родять ся й востають в сій боротьбі, — і вона нам не страшна. Маже стати ся, що волею сильних світа сього ся часть нашого народу ввійде в склад політичних організацій, які осередні держави покличуть до життя, щоби привднати собі Поляків. Але чи не чують вони голосу остороги історії, яка вчить, що польська держава ввела через українське питання? „Чужі володарі приходять і відходять, а ми все остаємо“ — може сказати про себе український нарід.

В кінці — незалежно від державних границь чи боевих ліній, які ділять українську землю — треба мати на увазі той моральний капітал, який здобула українська справа в призову і завдяки теперішній війни перед лицем культурного світа. Що не стало ся би, — той капітал принесе українському народови проценти, які також заважать на його долі в будучім політичнім укладі Європи.

Все те повинен розважити собі кожний Українець в сей святочний час, все те повинно принести українській родині внутрішній спокій. Очевидно, не спокій вдоволення, який каже нічого більше не бажає і тільки вживати того, що існує, — а спокій робітника, який — певний, що працею своєю досягне свою ціль — в годинах мірковань про минуле, теперішнє й будуче набирає рішучости до дальшої праці.

Нехай-же сей святочний час наповнить сею рішучістю серця мільонів синів української землі!

Призабуте лице.

Легенда.

День уже кінчив ся, але люди в селі були дещо ліни. Далі сварили ся обмовляли, кляли, ошукували, кричали. Неначе б день не мав ніколи скінчитися ся. А тимчасом приближало ся вже панованє ночи.

Посеред села, перед громадською канцелярією, була велика площа. Кругом неї стояло дванадцять хрестів, кожний в Ісусем Христом. Всі хрести були однакові і однакові були також дванадцять Ісусів, кожний сумний і протий. Кольсь поставив їх тут один побожний богач і так вони собі стояли. Бодяй війт міг сказати, буючи ся в груди: „Мені не прикажеть навіть дванадцять Ісусів!“ Поміж хрестами росли пільні цвіти, трава і різне хабує. Сюди ходили кури і пасли ся паростя.

Сонце вже заходило, потоплючи в морі колоса. Люди й худоба вертали в поля. Люди помурі, невдоволені, влі на працю, на землю, на себе. Худоба покїрпа, похилела.

Від кладовища надійшов у село якийсь чоловік. Був високий, але похилений, мав лице лагідне, але сумне, тільки очі усміхали ся. Мав довге волосє і буйну ясну бороду. На похилених плечах мав порожню торбу.

Вступив до сільського склепу і сказав: „Слава Ісусу Христу! Дай Боже добрий вечір!“ Сказав так, як говорили всі. А одначе його слова якось глибоше порушили склепаря як звичайно.

Склепар важив власне одній бідній жінці муку. На одній важі, там, де кладеть ся товари, був схований кусник заліза, щоб менше муки більше важило. Ошукуючи так, склепар відповів: „На віки слава! Дай Боже й вам! Сідайте собі в нас!“

Чоловік сів на міх і дивив ся на склепаря. Дивив ся на нього дуже, дуже добрими, ясними очима і сказав: „Ви є добрий чоловік, пане склепарю, що даєте сій бідній жінці таку добру вагу.“ Купець адрігнув ся перед голосом і очима чоловіка й подумав собі: „Ох, який я чорний в середині!“ І крадькома взяв з важки кусник заліза і наважив жінці муки значно понад міру. Жінка пішла, а за нею встав і вийшов та кож чоловік, сказавши на прощанє: „Бувайте здорові!“

А купець став собі в дверях склепу й подумав: „Який гарний, тихий вечір!“ Перед тим ніколи не пришло се йому на думку, хоч не режав уже тисячі таких вечерів. А потім подумав: „Де я бачив те лице де я його бачив?“

Від сусіда долігав крик і плач. Се матица била пасербицю. Матица була ще молода і сама стріляла очима за парубками, які заліццали ся до пасербиці. Тепер била її, приговорюючи: „Маш парубків, ти бідолиця, маш парубків, ти синьвока маш парубків, ти безстыднице в голосним сміхом!“

Чоловік вступив на подвірє, простягнув руки чад діачиною і нахилив ся лагідно до жінки: „Бийте мене, добра жінко, добре бийте, доки не мені не аженте всім своїм звістям! Мене так бодит“, що ви властите ся!“

Жінка поглянула на похиленого чоловіка, на великий сум і доброту на його лиця, на його

го лагідність, — і розплакала ся. „То я мене негіднице!“ — говорила, хлипаючи.

А чоловік взяв діачину за руку, поклав її в руку жінки і сказав: „Поцілуй свою добру маму, дитино!“ Тай пішов.

А жінка обняла діачину, поцілувала її в лице і сказала: „Та коли його любив, то нехай присядє святі! Будьте собі щасливі!“ І її серце защемило лагідним болем, неначе від вдоволення. Вона залитала діачину: „Де я бачила того чоловіка?“

Діачина відповіла: „Може десь в місті, може десь в княжці на образку, а також як би його вже десь бачила!“

Найбільший богач у селі сидів у хаті при вечері. Ін пироги в сього сира, помашені солониною, а на припічку чекали свої черги пачні кури. А перед татєю під вікном сиділа на озлобі челядь і їла з одної миски, що стояла на стільці, голій борд з чорним хлібом.

„Слава Ісусу Христу! Дай Боже добрий вечір!“ сказав чоловік, вхоючи до хати.

„На віки Бзгу! Він може дати все, що захоче!“ відповів від стола богач.

Чоловік подивив ся, як богач в родиню смачно відєє і як його челядь сербєє голій борд і закусує чорним хлібом, зяв з плечий торбу, почав у ній шукати і вігхнув: „Ой, порожня моя торба!“

Потім сказав до богача: „Що дали би ви мені за мое довге волосє?“

„Кузень солонини!“ — засміяв ся богач.

„То відстрижїть собі мое волосє і дайте мені кусень солонини, нехай дам челяди, що сербєє голій борд і закусує чорним хлібом“.

Сьогочасний стан української справи.

Третій рік світової війни, який перетеркнув нещодавно разубу людська, наводить на нас сам собою думку про кінець і вислід війни та про українську справу. У вичерпних ліній української справи не деконувати ніякої зміни.

Визволені поневоєних народів! Визволені українських областей від чужого володарства та сотворені державно-аравні організації із самоуправою українського народу! Таке було головне догана української політики, піднесене від часу вибуху війни; завсідні мало воно характер чистий, а не двозначний супроти монархії Габсбургів.

Визволені поневоєних народів! Се дівля культури і пострау, на котру покажеться наш нарід, питаючи: чи здійсниться се визвольне слово у приміненю до нашого найтяжше поневоєного народу?

Польська справа має порішити се підготовленою формациєю державного організму в території переважно польських, добутих осередками державами від Росії. Зявив се акт обох царів з 4. листопада 1916 р. Російські мужи державні жанаць Полькія виглядами на сполуку етнографічних територій всіх трьох заборів. У всіх разі польська державна рація може найти розв'язані тільки в рамках етнографічних польських територій; тільки таким ділом доконтало се освободжене польського народу.

Тепер приходить черга на нас. В чийх руках знаходить се тепер українська справа та будуча судба українського народу: Австрії чи Німеччині? Безперечно, що передовсім в порозумію обох осередних держав. Формация польська наступила за їх порозумінням, але інтереси німецької держави вибилися там на перше місце. Натомість в українській справі виступає на перший план державний інтерес Габсбурзької монархії, яка потребує заборона супроти російського імперіалізму. Тут стає у своїм реалістичнім виді та на своїм етнографічнім ґрунті українська політична рація.

Тому жадані українських політиків в австрійській державі, без огляду на партійні приналежності, від часу вибуху війни спільно равіз утверджували, непохитно сходилися в доганяно, щоби в українській Східній Галичині в рамках австрійської держави була утворена окрема провінція, як також щоби окуповані українські території Росії, до котрих належить і Холмищина, одержали окремишу державно-правну організацію при осередних державах, не сполучені в ніякій формі в польських областях. На сім становищі українські політики все стояли і тепер так зобов'язані собі освободжене українського народу.

Нині, коли світова війна виближається до кімця, окресилі бої відбувають ся якраз на українських областях: Галичині і Володимирії. Области ці були від початку війни і тепер є головним тереном боїв на Сході, від котрих залежить безпечність, розвій і сила монархії Габсбургів в будучині. Се вказує на велике значення українських територій для осередних держав, а особна для монархії Габсбургів, і лиш ко-

роткокорі політики можуть мріти про легководне трактуванне сех територій. Протинно! Тяжко збережені і добуті, відповідно перестроєні державно-правним ладом будуть вони творити охоронний вал державній перед російським суцідом, а їх політична організація буде першим етапом осазбодженя українського народу.

Наше льояльне почуванне для династії, здучене в особно нового монарха, вказує нам покладати надію на Австрію з її історичною місцією для добра всіх її народів.

Коди глядючи рік 1917 стрічають всі на роди держави як бажаний рік мира, то мусимо вірити, що принесені нами повинні і неповинні жертви не пропадуть без сліду, а принесуть і нам мир побідний і крок вперед на шляху до здійсненя ідеї визволеня українського народу. Д-р Кость Левицький.

Гр. Церрін — гр. Клям-Мартініц.

Коди вже поручене Шпіцмідлерови місії утвореня нового кабінету по диміціонованю президента міністрів Кербера було для нас Українців щасливим зворотом, то заступлене міністра заграничних справ бар. Буріяна давнішим послом в Бухаресті гр. Церріним і дефінітивне утворене кабінету під проводом гр. Клям-Мартініца мусить нас наповнити повним надієм задоволенем.

Бар. Буріяна був учеником дипломатії гр. Голузовського, — гр. Церрін був мужем довіри незабутнього наступника престолоа Франца Фердинанда. В сім короткім протиставленю лежить тагож причина, чому диміціоноване бар. Буріяна мусимо уважати щастем, а іменоване гр. Церрінна наповнило нас надією.

Гр. Клям-Мартініц майже весь час війни перебув у полні, і то на фронті як борець серед борців. Зараз на початку війни боров ся він побіч нашого українського легіону і — як у свій час доносили наші газети — висловив свою думку про український легіон автором сих уваг. Перед ворогом, серед граду куль переконав ся він, як во геройські борються ся Українці за цісаря й вітчизну. З сього певне гр. Клям-Мартініц ніколи не зробить виводу, що Австрія повинна виключити український нарід в австрійській спільності народів.

Зрештою новий президент міністрів прине уже президію Української Парламентарної Репрезентациї в Галичині, яка від нього почула, що він не має наміру правити без Українців, а тим менше проти них.

М. Васильно.

На передодні відбудови.

На знівечених війною українських землях розпочати маємо відбудову нашого національного життя, себто відроджене фізичної, господарської, культурної і політичної сили українського населеня. Важкі завдання, які нас ждуть, вимагають муть виробленя нових програм праці

розсудив. Один з них був зять віята, другий — ворог віята.

„Ти не маєш рації!“ — кричав віят до свого ворога. — „Той кусень поля належить до нього!“ і показав на свого зятя.

„Ой, горе, ой горе!“ потав голосити чоловік.

„А вам що стало ся?“ — запитали ріано часно віят і оба сусіди.

„Гей, добрі люди, подаруйте мені сажень землі. Чую, що зараз умру, а нехоті би я лежати в чужій землі. Я колись був багатий, мав жінку й діти, та багатство розібрали всі люди, а жінку й діти взяв Господь Бог. Дайте мені тільки сажень землі, де мене можна би поховати.“

Зять віята побачив перед своїми очима смерть, справедливість і суд і сказав: „Нехай вам дасть сусід, бо то його кусень!“ і показав на ворога віята.

А той сказав: „Дарую вам від ширшої душі, бідний чоловіче!“

Також віят пригадав собі, що колись отворить ся перед ним земля і він мусити мене злати рахунок, і сказав до свого ворога: „Даруй мені, брате, я був несправедливий судія.“

Чоловік пішов далі. А віят обняв обох сусідів: „Ходіть до мене вечеряти!“ Потім запитав: „Де я його бачив?“ „Може у війську“ — сказав один. — „А може десь на веселю“ — зважувив другий.

Так повертав чоловік до кожної хати. А коди вже пішов собі геть з села, всі люди, чоловіки, жінки й діти, війшли ся на площу перед громадською канцелярією. „Добре буде,

і для їх здійсненя — прикладеня нових способів. На конечність реаліз деяких методів в нашій дотепершій національно-визвольній і організаційній роботі хочу тільки вказати коротко.“

Словоом, який ми вправили примінювали в нашій визвольній і організаційній діяльності, була масова пропаганда. Наше свідомство ми осаздомлювали, виховували, організували на зборах і мічах. Перед збірними десятками, сотками, тисячами людей ставав бесідник (то а нас ним не бував?) і вуголошував „реферат промову“, з всіми прикметами бесіди до мислі, до якої оратор все стоїть у певнім духовім віддаленю, а не в непосреднім відношеню до окремої одиниці. Так було скрізь: не тільки на політичних, господарських, а і просвітних зборах. Ось типовий образок з першої ліпшої катальні: перед референтом і читальничками сіли, вкритий часописами, в яких вийдете шілу лизку найріжнородніших, сучасних, інтересних тем: та не вольте за часом: референт, щоби прочитати її, обяснити, розвезти розмову як порушені таї теми, приміненю до інтересів і умовних відбностей кожного із слухачів, тільки починає привезенні, чи принесенні з собою „реферат“, який сзв'язково мусить вилосити.

Про що говорено на кожного рода зборів до селянської аудиторії? Найчастіше про таку складну річ, як політика, олієла про літературу, культуру, історію, музику. А вже найменше говорено про ті справи, які живо обходили аудиторію, а саме: про рілне господарство, планане худоби, про справу поживи, грошеві справи, сусідські і громадські взаємини та про все инше, що приносило з собою живе життя. Від ширости тону і переконуючої сили аргументів залежав вплив промови на зібрану, менше або більше заслухану громаду. До неї віддали нераз палкі і справді гарні слова, а вона віддчала на них відруками людського колективу. Та в більшій скількості слухачів слова ті не займали глибокого духового змісту в тих, що їх слухали, не творили, ні не перетворювали в їх душі нічого і нічого або мало що їх учили. З меншою або більшою дозою одушевленя, чи зявлять розтодили ся зібрані домі; про зміст сказаного дещали ся у більшій їх часті в ліпшій слухай незграпні, в гіршій балажурні спомини і відірвані фрази та черти їх духового обличчя зоставали ті ж самі, що й перед вислуханою промовою; учасники зборів не ставали ні уміїшими, ні ліпшими.

Так воно діло ся від случаю до случаю, від свята до свята, від одних загальних зборів до других, від виборів до виборів. Захопленні безперечно нераз високими кличами гурт, ведений волею ідейних передових одиниць, вдержуваний в своїй алуці силою публичної опінії, виконував — було — визначене йому завдане і розходив ся до часу, коди не скликана його доривочно нова тривога. В значній часті своїй виступав не була се група свідомих, розумних одиниць, а маса, якої вартість стояла скількістю. Основано такою організацією звязки, коди вони засновували ся вважали, проважали мало живучести і тривкої сили. Доволі вказати на те, як скоро і легко затрачували, чи зинили саєю партійно політичну фізіономію цілі села і ціле повітє, коди попала се туди метка і ді-

„Принеси но, жінко, ножиці!“ — сказав богач.

Жінка принесла ножиці. Богач узопив рукою великий жуг волося й хотів відстригти. Та в сій самій хвилі жінка крикнула: „Дай спокій, чоловіче, ти як би мені серце крах! Ще нині чує моє серце якесь лихо!“

Богач ватріщив на жінку очі і знов приложив ножиці до волося. Тепер крикнула його доросла дочка: „Дайте спокій тату, ви як би мені серце крахли! Чує моє серце, завтра буде якесь лихо!“

Коди богач в третє приложив ножиці до волося, закричав його малий хлопєць: „Тату, любий тату, ви як би мені серце крахли! Чує моє серце, після завтра буде якесь лихо!“

Тепер богач нагло арозумів, що він тільки збирав багатство, а на серце, на душу своїх рідних не звертав уваги. І арозумів, що „нині“ вже не його, а „завтра“ і „після завтра“ може принести горе, і сказав до жінки:

„Винеси чехиди піррога і печену курку.“

Чоловік пішов собі, а богач сказав до жінки: „Диви ся, яка наша челядь чемна. А он той пестушок, який подібний до нашого молодого!“ і говорив далі: „Де ми вже бачили того чоловіка? Даю голову, що я його вже десь бачив!“

„Може, як ми буди в місті в лікарні!“ — сказала дочка.

Також до віята повернув чоловік. Віят власне розсуджував справу доох сусідів. Один говорив: „Моя пова як по жбінку!“ Другий пречив: „Ні, твоє ульєня по грошкуні!“ Так вони посварили ся і прийшли до віята, щоби із

як всі побачимо ся“ — думав собі кождий ідуци.

Коди площа завовнилася ся народом, виступив віят і почав говорити: „Слухайте, люди добрі, хто мені скаже, що то був за чоловік, той цілий рік не буде робити шарварку на варті, бо я того чоловіка звідкись знаю.“

За ним відзивав ся склепар: „Люди добрі, хто мені скаже, хто був той добрий чоловік, тому буде цілий тиждень давати зі склепу все, чого потребує, бо я того чоловіка десь бачив.“

Тепер обзавав ся богач: „Куди, сусіди таї усі добрі люди, хто мені скаже, хто був той святий, добрий чоловік, тому дам десять мілі пшениці і одно пороса, бо я й моя родина дуже добре пригадуємо собі його лице.“

Коди так вони промовляли до людей, маленький Петрусь бідної вдови Василіхи потягнув за хвіст пороса, яке пасло ся коло хрестів за плечима віята. Пороса закінчало.

„Ти шибенику, я тобі всилаю!“ — крикнув віят, обернувши ся, й вустя ся за хлопцем.

Хлопєць почав тікати і даврив ся чолом до одного в хресті. Підняв голову, щоб бачити, на кого ман сердити ся. І нагло закричав: „Мамо, мамо, днєть ся, сей чоловік помагав нам нині нести міз!“

Всі люди ввернули гуди очі. З дванадцяти хрестів дивив ся на них чоловік, що був нині в нах. — однаково лагідний і добрий.

Тепер почав голосно дзвонити дзвін, затоплений в глибині людських сердець цілого села. І ціле село почало плакати, плакати...

яльна людина в противного політичного табору, як її попередник, чи слабший протилежник. Коли не доставало давнього провозу, організації найчастіше розпадалися.

Певно, що зобов'язана форма відношень політичних провідників до гурту в політичній русі декого необхідна. Певно, що недостача потрібного числа образованих інтелігентних сил для різних областей суспільної діяльності і окремі політичні відносини, серед яких приходилося нам жити, а які вимагали швидких, рішучих і одностайних виступів усіх, привели до такого способу діяння. Але всі ті обставини не витрадіють того, що такою методикою майже вичерпувалася сіла наша виховуючою організаційна праця.

Так мало було у нас безпосереднього відношення одиниці до одиниці, того гуманного і виховуючого. Тут і там слідче воно було в церкві і в школі, як добре словнений обов'язок, поза тим мало де вивде. Безпосередніх, постійних життєвих зв'язків між інтелігентом і селянином (у нас, в демократичній суспільності!) майже не було. Діло не в „з'явленні в народ" із співом чи танцями, а в справдішнім співжитті; в тім щоб інтелігент знав особисто кожного селянина і кожного з його родини, щоб бував в його хаті, щоб придивився, як там люди мешкають, варять, їдять, вивають, одягаються, як родичі діти виховують, щоб побачив, як селянин гадує, як він оре, сіє, жне, які в него доходи, видатки, які потреби господарські, щоб переконав ся про відносини сусіда до сусіда, одних громадян до других.

Скільки таких і їм подібних справ, про які говорити можна і треба в селянстві, скільки подій в найближшій краї, громаді, краю, державі і у світі, про які розказати та які пояснити в розмові, відповідно веденій, не трудно; скільки питань родинної громадянської моралі можна серед неї порушити, пізнати всю сферу духовних інтересів простолюдинів і таким простим способом дати неврячим світло знання, а духам навчити добра і правди. Нехай се тільки зробить священик, учитель в своїй селі та лікар, судія, адвокат в своїх кружів діяння, сповняючи свій обов'язок. Нехай буде простолюдином другом, опікуном, учителем у всякій життєвій скруті, та ділять ся з ним його весілля і його страждання. Нічого більше, тільки розумно і приязно сповнений свій обов'язок!

Серед тих безпосередніх відносин, як не між краще, виявлять ся матеріальні і духовні потреби кожного з окрема і всіх разом. Там де для заспокоєння тих потреб треба буде корпоративних органів, там заступають ся тоді сильні організації, яких члени відносять самі їх необхідність, знаючи про їх цілі і завдання, будуть пов'язані із собою тривкими нерозривними зв'язками. Великі завдання: суспільної гігієни, розвитку рільного господарства, народної освіти, дивлення моралі дають ся перевести так просто, без особливого труду для народних діячів, які в неперечним самовідреченням спішили з віча на віче, витрачували майно і здоров'я, попадали в конфлікт з властями а бувало деколи не знали, скільки в їх селі аналіфабетів. Пригадується висказ Спенсера: що не можуть правити народом, ці державою ті, що не знають дати ладу своїй хаті, родині, громаді. А творити культурні добра, рости в політичну силу зможе суспільність, що зложена буде з одиниць здорових, свідомих, просвічених і добрих.

Що особливо теперішня пора вимагає близького співжиття всіх нас й суспільної самопомочи, про те не треба й гаяти слів. Се обов'язок людини супроти людини, вже навіть не членів одної великої родини — народу. А прецінь лучають ся слухачі, що поклялися до того в першій мірі сільській, місцевій інтелігенції, нині, в третій році війни (!) не знають навіть, скільки в їх селі знищених перед півторою роком восеними водіяма халепських хат. А прецінь є нині ще, що не знають, де і як мешкають бездомні їх односельчани, позбавлені даху над головою. А прецінь є й такі, що не знають скільки в їх селі сиріт і як вони живуть. А прецінь... Чи мало ще тих пресумуваних фактів, що про них саме з дня розказування після обідки по краю одні з найповажливіших наших діячів, який займається відбудовою?

Соромно і болочко стає за таку безсердечність, що виявляє ся у нас тоді, коли у інших народів серед загальної печалі розцвітають гарні цвіти евангельської любові ближнього. Багато-б ся, щоб такі прояви приходило ся зустрічати виімково, дуже виімково, а то м'якше обнова нашій країні засаджена буде на основну новачку. Обивають нам треба перше себе самих, добити для душі дрімучі там творчі еартости і подати друг другу помічну руку. Замість вколосувати ся надією на прихід кавочних благ для народу, або карати ся розлукою, якою так легко розвиршити себе від всякого труду, стати нам

треба до буденного, постійного діла за нове національне житє на Україні, щоб на ній посягло ся добро і щастє. Стільки будемо його мати, скільки добудемо собі власною невсипною працею.

Д-р Стефан Вітвицький.

Література щоденного життя.

На повсякденні темі.

Війна принесла незвичайне оживленє книгарського руху. Хто ближше приглядає ся нашим книгарням (маємо їх у Львові вже дві) і видавничим товариствам, мусіє замітити незвичайний попит за книжкою; таких великих і численних замовлень, як тепер, не було у нас ніколи. Тодкувати се треба не лише тим, що багато одиниць підчас війни стоїть ліпше як перед війною (війскової, частина селянства) і що для не одного книжка є тепер однією розрадою, але й тим, що війна розбудила інтерес до читання, піднесла бодай в декільку духові потреби. На жаль через видавничі труднощі (недостачу літературних робітників, доріжню паперу, цензурні обставини) не появляють ся нові видавництва на місце вичерпаних і богато домагає нема чим заспокоїти. По війні, здається, повинніть ся прихильність для книжки серед читачів, може навіть і збільшиться, бо по примусових воєнних фєріях неодні охотно вернуть ся до культурних інтересів. Видавничий рух також оживить ся, бо наново вернуть ся до праці літературні сили, заняті тепер се вивде, і знайдуть ся тут і там фонди на видавництва. Уже тепер не в одній стороні чути проєкти різних видань, де яких треба приступити по війні, вже зголошують ся більш і менші месенати, що годять ся вложити свої фонди у видавництва.

Се явища симпатичні, бо хоч є і инші важні цілі, на які не менше корисно можна би ужити зайвий гроші, то й дорогою літератури можна поважно співділати у відбудові й перебудові нашого життя. Річ тільки в тім, щоби літературні сили і фонди не змарнувати на річ чи другорядні й не потрібні, але зжити їх доцільно й економічно, з якоюсь програмою. Що найбільше корисне й бажане для нас, про се очевидно можна спорити; з горі знаємо також що не у всім можливе перевести організацію. Тут хочемо спинити ся тільки на тих областях письменства, де можлива є програма, а зорганізована робота, — на літературі, що є призначена для т. зв. широкого загалу і є щоденною справою для багатьох.

Зачнемо традиційно від поезії. Убрати Пегаза в шєри ще нікому не вдало ся, а ще у нас нас на Україні, — тому оригінальної поезії не торкаємо ся. Але видавці, що смакують у поезії, могли би зорганізувати видавництво ерекладе, яких так дуже нам не достач; се мало-б подвійну користь, бо при вільнім виборі зреспорило би нам справді вартісні річі і може дало б молодшим поетам ширший світгляд, якого вони у самостійних творах показують так мало.

В області повісті є можливість акції кодо популярної повісті, сеї повісті, що не тільки має перед собою естетичні цілі, але і також вчить і виховує; оповідання з життя інтелігенції, що оживлюють буденні радості й болячі мають незвичайний попит між широкою вульквою і через се нпр. Анварій Чайківський має великий і вдячний круг читачів. Історична повість має у нас вже початки, але пока поставлена трєзи вульво бо займаєть ся тільки побутом давних часів, а не стараєть ся відтворити політичних і національних змагань; будить приязне до нинувшних, але не дає імпульсів для теперішности. Голод за історичною повістю все відчуваєть ся, є також письменники, що вступили би на сю дорогу, а ідейній видавцеві міг би зробити дуже багато.

Про недостачі в області драми найліпше каже репертуар наших театрів; тут також можна-б ввратити перекладами першорядних чужих творів, але все під аріжкою популярности і реальних потреб нашого життя.

Наукові видавництва, призначені для загалу, нерас вже були дискутовані і починаєть ся організувати праця, але висліди не відповідають потребам. Здаєть ся, за багато енергії вкладає ся у нас в найнижшій степені популярної літератури, а за мало уваги присвячуємо популярним видавництвам для старшої і молодшої інтелігенції. Не маємо дотепер п'яручників до науки чужих мов (навіть французької і російської), ніякої історії європейських літератур, історії штуки, музики, всесвітньої історії, нічого з загальної географії, фізики, хемії, технічних наук, дуже невістаріуючі річі в суспільних науках, мало в природних науках, розширю дуже небогато з тем практичного господарства, — і так далше, в безконечність...

Періодичні видавничі гвардії по війні певно оживлять ся; зачувати вже тепер (і то з різних кругів) про пляни нових органів, то

присвячених питанням суспільного житя, то штуці і літературі. Але поза тим не тратають на актуальности несправедливо висміяні видавництва „для родин", за якими все тужить ширський загал, — і може будуть щасливіші від давних. Молодіжні нові пригада би з радістю журнал, присвячений питанням самоосвіти, — давний проєкт, що дотепер не мав шасія здійснитися.

Діточі видавництва мимо ширших вульквей деяких одиниць дотепер не стали на ширині наших потреб. Є може дещо для найменшої дітвори, але для того віку, коли дуже раветь ся до книжки, коли подобаєть ся Робінзон і оповідання Верна, — маємо до крайности мало і молодіж мусить читати чужі книжки.

Виказ наших недостач в різних областях можна би продовжувати все далше і далше. І разом з тим росте гірке почування, який невисокий урєвень нашої літературної продукції, — сорєм і жах обгорга, як позувати про се, на яких основах ми стоїмо. Видавці, що по війні задувають підняти ріжкі видавництва, й автори, що беруть ся писати, повинні здати собі справу, яку одвічалність беруть на себе перед будучістю нашої культури. Примусовий в дпочинку літературних робітників дає досить часу на роздумування, в яким надрами маємо повести будучу працю щоби вирівнати давні та недбання і піднести ся висше.

Іван Крип'якевич.

Спомини про Івана Франка.

Нарти з записника.

З Іваном Франком познакомив ся я в жовтні 1875 р у Львові, де ма яко „зрілі" прибуди на університет — він з Дрогобича, а я з Бережан, — і небаки стали ширими товаришами. Не знаю, що нас притягнуло так скоро до себе, чи однакові живі і веселі вдачі, чи може близькість ідей і пахля до письменства в такім значінні, що Франко, помішуючи се яко гімназіст свої твори в „Друзі", прийшов до Львова вже з маркою письменника, а я був пристрасним любителем української, тоді ще такої вбогої, літератури. Ми вступили яко члени до „Академ. Кружка", хоч зовсім не були москвофілами, а злиб тільки „етимологами" та при тім рішучими прихильниками живої народної мови, — і записали ся між иншим також на виклади української літератури, де вкупі з Іваном Белеєм, Михайлом Павлюком, Леонідом Захлинським, Омеляном Калитовським і инш. були вельми пильними слухачами сих викладів, правильно здавали курсові іспити в історії рідного письменства і студії в близьких зносинах з проф. Омеляком Огоновським та через те і значно під його впливами. В „Академ. Кружку" ми заєвди з Франком держали ся разом, вдатк працювали спільно при укладі і виданні літер. збірника „Дзв'язки", при видаванні двотижневника „Друг", котрий одіслав по усуненню так зв. „дзв'язка" став видавати ся чистою українською мовою. Між нами, студентами університету, Франко, розумієть ся, був передовником і ми всі клонили голови перед його великим талантом. Але він з сего проваду не вбивав ся пиху і був супроти нас усіх зовсім звичайний.

З природи живої вдачі, вельми дотепний і бистрий, не відказував ся від ніякої роботи; а навіть, коли в „Академ. Кружку" виставлювався Іваном драматичний твір з часів князівських, прийняв на себе ролю і відіграв її зовсім прилично.

Ми обидва жили в близьких зв'язках. Я заходив дуже часто до него; він мешкав тоді (в 1875—1876 рр.) на першій поверсі в кам'яниці, подолений в тім місці, де тепер містять ся „Центральні каварна", разом з М. Павлюком і Ярославом Рощкевичем. А коли скінчив ся шкільний рік, ми всі разом вибрали ся в околиці Долинщини, де жили родичі Рощкевича та де Франко мав знайомих: були у Велджі, Долині, Вишкові, Сенечолі і ин., всюди по кілька днів, а найдовше в Сенечолі у місцевого священика о. Юліана Охримовича, батька дра Володимира Охримовича. До нас прилучив ся наш товариш з „Академ. Кружка" теперішній радник двора Антін Дольницький, Михайло Вагилевич (братанець Івана) в ч. автор історичного оповідання „Домна Розвида" і ин.) та ще дехто, так що ми творили поважний гурток. У о. Охримовича пробили ми з тиждень. Сам господар був вельми симпатичний, товариський і балакучий, а притім дуже розумний чоловік. Цілий день нас не відступав, а коли по вечері ми лягали спати, де нам на долівці вигідно стелено, він бувало кладе ся в середині поміж нас і ми розмовляємо про всілякі наші народні справи. А ся розмова веде ся так, що ми говоримо, а господар всемо перечить. Ми, а Франко передовсім уживали найсильніших доказів, якими розпоряджали, щоби переконати

З української Волині.

Отворене української школи в Матієві.

Наш пишуть:

опозиційного господаря, та се не удавало ся, бо він завжди переміг. Декому а нас з того при воду аж стало досадно і ми замовкли... Та до пера коли збирали ся відвідати, господар прийняв ся нам, що він тих самих що й ми поглядав, та тільки хотів видобути з нас всі можливі аргументи, щобі відтак ними послуговувати ся, коли зайде потреба боронити своїх пере сміадень в тій слузбій стороні, де до почти було 35 кілометрів... Ми, розуміють ся, розпрашали ся шире в сердечним господарем.

Наступил 1917-ий рік, а в нім арештованиа молодих „соціалістів“, між ними і Івана Франка. Та се вже досить вісній річи. Близше ми обидва стрічали ся знов аж у 1884 р. в Болехові, куди я, одержавши ся 1882 р. і вступивши в суду, післав на „садаву“ нотаріального с'юдиата. Тоді то в часі нашого побуту в Болехові в рр. 1883—1886 заїдав частю до нас Франко і перебував у нас за кожним разом довгий час. Бувало в день а звичайні в бюрі, а він дома у нас замкне ся і пише... В часі обіду, підвечірку і вечерями сходимо ся в трійці (моє життя, він і я), а частю і тодино на проходы по гарних околицях Болехова і обговорюємо різні літературні, суспільні і політичні питання. З сих часів походять його прегарні імпресіяні віршем, яку він висказ до мене льбаво, котру у мене читало багато людей, а котра на жаль в часі наїзду пропала wraz із значною частію його цінного архіву, кореспонденцій і майже в цілюю бібліотекою.

Жиючи з нами в сердечній дружбі, не відказував він нашій просьбі то аргументи на два рази на Свята — Рівдя Хр. і Великдені — до якого достойного теста о. Дмитра Гузара в Завадові. Ми, знаючи відношуні погляди нашого товариша подорожі, побоявали ся трохи, що він, завтавши на святе до „повіскаго“ дому, може не схоче прикормити ся до традиційних практик в священничій хаті. Та такі наші побоюваня оказали ся зовсім неоправдані. Іван Франко оказав великий такт. Отже на саме Рівдя досіла встав, ішов до церкви, зайшов в кинос та пілу так зв. „повечерницю“ і Службу Богу співав з людьми, хрестив ся, ідував свангеліе, ікляв в приписаних місцях і т. п., та звмалі поводив ся як примірний християнин, згаляючи завсіди, що є гостем священика, до того гостем мило витаним і сердечно гощеним. Так постулав через всі святічні дні в часі обидох побутів в Завадові. По богослуженню, оглянувши свої помічки що до часу повставя тих образа, що до школи, яку вони наслідують, їх вартости то що. Мій те-ть не міг надяувати ся нам, що ми привезли йому так милого, всаєченого і културного гостя, котрого дуже полюбив.

Коли в другій половині 80-их рр. ми перенесли ся на сталій побут до Станиславова, дружні відношуні між нами і Іваном Франком зовсім не устали, а навпаки а з ним часто середисували ся і в часі приїзду до Львова частю його відвідував. Відлачуючи ся мені, він прибув в р. 1895 до нас до Станиславова з своєю дружиною, був у нас гостем, — і зразком на великих вечерниках „Р. Бесід“ в пам'ять Шевченка держав перед великим збором присутних відмін відповідний народному свату.

Сі внаслід дружні між нами взаємини були причиною, що в редагованих мною календарях „Прозаїти“, у „Ватрі“ та в річниках „Зорі“, які виходили під метю редакцією, брав Франко участь. А навіть, коли в 1915 р. союзні війська увійшли від наїзду переважну частю Галичини і для нас встала змога що небудь видати р'дною мовою, і тоді він, вже тяжко немощений, не відказав моїй просьбі та з цілюю готовістю заповнів редакцію мною літературно наукову частію календаря на 1916 р. зглядно альманах „З великого часу“ своїми етичними творами. Крім сего частю, хоч се приходить йому тяжко, заходив до мене та розмовляв про те, що нас обидвох боїло і до живого діямло. Пізно осіно відїдав я його в його віллі та застав при літературній праці, до якої він ще і тоді спроваджував з Німеччини численні книжки, на що видавав чимало грошей. Відчитуючи дещо з своєї праці, оживив ся, оповідав про свої плани на будуче, не передчуваючи, що се зможе іх здійснити та що вже так небавов буде мусіти розпрашати ся з нами...

За цілий час — взаємини між нами обидвома були дуже гарні і ніколи ніякій розлад („дисонанс“) іх не заважувати. Може сміло сказати, що а завсіди тішили ся з боку великого нашого письменника не тільки ширію приязню, а й великою ласкавістю і зглядями: бо коли він супроти інших наших робитників пера був велим строгим і дуже вимагючим критиком, то супроти моєї скромної діяльности мав тільки слова, неважженого зрештєю, признанія і приязній оцінку.

людстау як вір нового жита, предмет віри й жерело спасеня.

Розуміємо нині сей таір, що виріє серед руїн старинного світа, кровавих жертв, смерті й вісату, краще й ліпше, ніж коли небудь передше.

Потрясани до глибини душі подіями теперішности, невдоволені собою й нашим живучим, тужимо й ми нині за новим світоглядом й новим поколінням людей, що здібне було-б перейти свою Гольгету на віднову національного жита. Тужимо за одним загальною обов'язуючим змістом, що угрунтований на вікових надбанях творчого Духа нації й на твемних глибинах нашої душі перетривав би ніки як спільна наша ціль, предмет віри й жерело віднови.

Тугу сю вносимо з гірких досвідів в сучасній війні — її першій відбоку. Передоцінювати його значінє не сміємо, коли бажаємо ще на будуче рости силою й доспізати.

Захоплені дотеперішню боротьбою за самі зверхні форми жита нації і їх правне за безпеченє й агуртовані в сій боротьбі доокрути одних обрядових, азбучних, партійних або економічних вліччя, піднесли ми ті ключі до вартости загальною значіння, забуваючи рішучасно про систематичну працю над піднесенєм вартости внутрішнього чоловіка.

Коли прийшла війна, в якій вводити треба бої не лише оружем в руці, але й зброю духа, праці й характеру, відкрились нязавсіди всі недостаті нашого жита, ая й його пересічність і односторонність. Виявилось, що мимовпереведеної на зверх судільної організації наші сил, крім в собі наше жите повно твердих суверенностей, яких головним жерелом є духа будова внутрішнього чоловіка і гандичність його вихованя. Тому на такі великих світових подій так убого зарисувало ся наше горожанське, культурне й товаришське жите, так мало виявилось у ньому типового й характеристичного!

Освідомімо собі всю практичну вартість розбудженя туги за новим поколінням. Освідомімо собі рішучасно й ті гуркі прагду, що туга за ногим поколінням — се в нас заравом й проблема вихованя цього покоління.

Серед святячного настрою нинішнього дня, коли церковні дивони голоють нам радісну вість про повлоченє висшої духовної реальности в жите Дитини, видивнимо сю проблему на поверхню нашого жита! Для корисної розважкї й агуртуймо ся в одну міцну й судільну громаду й восередім на ній всі наші умовні сили, всю нашу жертовність й наші ліпші бажаня, амбіції й стремління.

А в гляданю метод для розважкї тої проблеми склонимо голову перед тим поколінням з-перед тисячя літ, що вдиваєне в містерію жита Вифлємського Дитати й шукаючи доріг для відродженя упадаючого людства — своє діло почало від основ, від повного внутрішнього перетвореня себе й кожного зосібня; що непозитивне в своїм стремлію й неприступне для впливів окружаючого жита, звело боротьбу з старим ладем в тім переконаню, що нове жите вирости може лише седед нових людей, нових понять і нового поряку річній; що вкінці за святість свого переконаня й за свободній протієр для своєї праці амліо востають дітями, що переросли його гріб і терпіннями й жертвами, що не минули безслідно...

Олеся Іванчу.

Доля воєнних виселенців.

Український Краєвий Комітет для виселенців оголошує:

Власти почали вже переселювати виселенців, поміщенних в сусідстві боевої лінії, до західної Галичини і в найближчий часі будуть в українській часті Галичини утворені дві перелюдні стації, а саме в Перемшлі і Самборі.

В справі виселенців стануло правительство на становищи, що вони, які все свої майно і особисте щастє принесли в жертві для збереженя цілости держави, заслугоють на особисту оаіку і дбайливість.

Щоби зменшити труди і невгоди виселенців в часі транспорту, щоби заосмотрити їх потрібною одією і харчем, видало ц. к. намісництво, на підставі додаткового міністеріального рескрипту до всіх старостів обійнях з дня 7. грудня 1916. ч. 20.587 ось такого змісту:

Важвасть ся всі староста тих повітів, з яких виселенці мають бути виселені на захід, щоби заздалегідь подбати про се, щоби всі виселенці безумовно були заосмотрені до дороги на кошті держави в конче потрібну одію і обувь. Рівнож мають постарати ся ц. к. староста в порозуміню з принадлежною військовою властю за відповідні харчі для виселенців в часі дороги, а особливо за поживу для дітей, а то або сям способом, що розвадуть виселенцям відповідній врівніт на дорогу, або заво-

На захід від Ковля, на самій середній дороги між ним і старинним українським городом Любовнем (сфіціально „Любомль“), що був одним з т. зв. „Червених городів“, лежить при залізничній шляху місточко Матієв. Воно побудоване дуже оригінально, бо головні його вулиці представляють правильний хрест. Вагали робить воно вражінє білого і рухлившого міста, ніж в дійсности є.

В тім місточку відбуло ся дня 7. грудня 1916 сятячне отворенє української міської школи. Є се пята в ряду українськя міська школа на Волині (міські українські школи є тепер: у Володимирі Волинським, Любовні, Устелузі нах Бугом, Ковлі і Матієві) Отворенє сеї школи відбуло ся дуже торжественно. О годині 10 рано прибули на се торжество п. п. полковник Урбанський, майор Стернат, виший адміністратійний урядник д р Аппель, православиий поведій курат Гопулді (Велох, що добре володіє українською мовою і дбає за наше населенє), сотник У. С. С. Дмитро Вітовський і „представніані місцевого мішанства (п. Гумовський і н.) При вході привитали полковника й інших гостей правительственный комісар сува Іван Козбур, як уразитель міста, инспектор Пиртлер і укр. учителька п. Ангеліна Гайдучкіна. Опісля малий ученик з народнім стрєю пригатав полковника коротенькою німецькою промовою, діти відспівали народній имн, а хлопчаки виконали дві руханкє вприви при співі „Гей там на горі Січ їде“ і „Соколи, Соколи!“ По вправах зголосив уч. Марчук поему „Царська слеза“, а діточій хор відспівав „Верховино, світку ти наш“. Два мленікі ученики Нимпорчук і Вавринчук зголосили стихи: „Волинь“ і „Цвіточка взна“, хор відспівав „Чем, чем Вираїна жє...“, учениця Геловченко відзеклямувала стих „Українській дитині“, вівчій діточій хор відспівав: „Ще не вмерла України“.

Тепер правит. комісар п. Козбур вложив іменем міста подяку полковникови за участь в торжестві, а инспектор п. Пиртлер почав по українськи слідуочу промовою: „Вступило сонне пободи на голлицьку землю. Діти повинні радувати ся, що можуть учити ся в рідній мові, а се завдячують справедливости австрійських властей“. Потім подякував полковникови за опіку над школою й учительці за її успішну працю. Вкінці висіє многогратівію новому цсарєві. Зі брамі гості відповіли трикратним „Ночі!“ в діти відповіли „Многая літа“. Полковник відповів на привіт, що тішить ся, баючи в школі такі поступи і дякує за се в першій мірі учительці, котра не пожадуєтла труду тай инспекторови за догляд школи. Його бажанє є, щоби діти буди відличні учительці, в ваччїть свою покажуть ілгані в науці. Зміст промови полковника переклав дітям инспектор.

На тім торжествю закінчило ся, гости вписали ся ше в зроніку школи (теку зроніку має кожда українська школа на Волині, деякі з них дуже інтересні), а світлиць відфотографував їх разом з дітями.

Шкільна зала була гарно прибрана. На стінах розвішені 42 картини з українськими видами і типами, вишай „Союза визволеня України“, до котрих скрізь додані українські часописи. Столпи, що підпірають стелю великої свлі, оплетені були вінками з сосни. На головній стіні пишали ся портрети Шевченка і Франка, прибрані вишиваними ручниками й вінками та на кидній портрет цсаря Карла І. Діти буди в народних строях, котрі незвичайно сподобали ся полковникови і в ім гостям, котрі буди святюм дуже вдоволені.

В тиждень опісля уряджено в школі роздаванє горячого чаю для дітей. Діти самі ходять коло сього і дуже сям тішать ся.

Словом—українське шкільництво на Волині розвиваєт ся над уське сподіванє гарно і скоро та ширять свій благодатній вплив на всі круги українського населеня. Д.

Проблема відродженя.

Як знова звїзда на темній безконечности, як граничний символ при шляху, яким лине жите людствє, стоїть понад віками містерія жита Вифлємського Дитати. Віки минали, заки розкрити ся перед свідомістю людинни весь вічний і повний змісту змісл сього символу. І нині, вдумуючись у нього, немєв втискаємо ся в цілість жита людського роду, горді тим пачетом, що спільно те жите творимо й спільно переживаємо.

Оставило нам символ тої поколіне, що бажало мати світ кресним і ділчим, ніж його встало. Під іменем Доброї Невини і в словах обих „евангеліської ширости, простоти й правди воно проголосило його упадаючому

жати поскріплюючи стації, зглядно долучать до транспортів полеві кухні.

В однім з давніших обжинків є знов постановою, що теліничі воли, призначені для перевозу виселенців, мають бути спалені. Кошти переведення тих всіх заряджень ваяло правительство на себе.

Се зробила держава зі своєї сторони. Не може улягати сумнівови, що постанови ці принесуть виселенцям дійсну користь лиш тоді, коли крім урядового апарату будуть покликані до помочі в тій акції місцеві українські організації (комітети). Вони йвучи рука в руку з органами державної адміністрації, сповинили би свою благородну місію.

Тому в найближшій часі мусимо оснувати при переглядних стаціях в Самборі і Перемишлі покріпальючі стації для виселенців, тому у всіх місцевостях, з яких виселенці мають бути висилані на захід, мусимо звязати місцеві комітети. Ті комітети мали би зайняти ся списанем потрібної для виселенців одіжі і обуви; співділати при розділі харчів на дорогу, вважати, щоби виселенці були приміщені у вигідних і опалених вовах, а вкінци інтервенювати між властями і виселенцями.

Ми мусимо в такій важкій для нашого народу хвили, коли розходять ся о тисячі наших селян, перевести намірену акцію.

Краєвий Комітет радо служить ме порадою і вказівками. Тож не гаючись, берімося всі до праці, щоб не було за пізно, щоби грядучі покоління не кинули на нас каменем за нашу байдужність.

Справа Крамаржа і тов.

ВІДЕНЬ (Таб). Засуджені за державну зраду: Карло Крамарж, д р Альфонз Рашін, за злочин проти отужної сили державної Вінкентій Червінка і Йосиф Замазаль за злочин шпінгунства на гару смерті ввели проти того виroku зажалене неважно ти до висшого трибуналу краєвої оборони, який влякнув його. Тепер цісар дарував засудженим гару смерті, яку замінено їм на тяжку зюстрену вязницю, а саме: Карлси Крамаржю на 15 літ, Альфонз Рашіню на 10 літ, Вінкентому Червінці і Йосифу Замазалю на 6 літ вязниці.

В основно виробленія умотивованю ви року першої інстанції проти Крамаржа і тов. сказано, що Крамарж і вродивши панславистичної проагади в Чехії і чесько русофільського руху, співділяючи свідомо стреміли до знищення монархії перед війною і плачас війни діяли проти держави. В неприятельських і не втральних державах будь без організованій революційній рух в цілі вборганя від монархії Чехії, Моравії і Шлезія, угорської Словаччини і інших славянських областей. Спо оба жи пропаганди, яку вели Чехи за границю, було видане часописий, «аніпест», відозва, програм і декларацій та оголошуванє статей в дивизинах. Така сама була ціль конгресу в Празі в рр. 1908 і 1909, а в Петрограді в р. 1909 та організованя зоружених чеських легіонів в Росії, Франції і Англії. Населеня краю проявляло неприязний для держави настрої, що утруднювало успішне переведенє війни. Вирок при няв також за доказану річ, що під маскою неослівязму на славянських конгресах і при інших нагодах ставлено цілі, які були зрадою держави. Після вибузу війни виявив ся причи несвий звязок між подіями і вчинками обжалованих. Особливо що до пропаганди за грани цю стверджено, що обжалоганий Крамарж удержував зносини в гизавцях, редакторами і покровителями часописий, поширюючих державну зраду, послулував ся дивеніком «Narodni Listy», як органом своєї політики; часопись, видавана у Франції «La nation Tschèque», помістила кілька статей прогадані тенденції, а видавць той часописи проф. Дені б в приятелем Крамаржа і свого часу співробітником «Narodni Listy»; важним моментом, на якім було основанє підозрінє, було те, що Крамарж в цвітні 1915 р. перед самим вибузом війни в Італію відбув в Празі в готелі тайну розмову з італійським конзулем; у Крамаржа найдено просят письма до намісника Туна, в якім виразно сказано, що Крамарж вірний своїй політиці держити ся в далека від всего, що можна би уважати похвалюю війни та що таке є його становище і становище «Narodni Listy» супроти воєнної позички. Суд персональний, що тій агітації треба приписати обсяг запримічені підчас війни у часті чеського населеня, які не решкаждали успішною покінченю війни. Згадати треба особане про поширк ваке зрадничких прокламаций російських в Чехії і на Моравії, організацію згаданих чеських добровольних корпусів, певеденє деяких бранців супроти товаришів, поведенє жовнірів з поодиноких чеських відділів в краю і стапач. Се буж наслідки кількочисної агітації Крамаржа і Рашіня. Тільки жала часть чеського народу і його провід-

ники дали приєднати ся тою злочинною кута цілю. Було би отже позубкою, коли би за зображені відносини хотів обвинувачувати цілу патріотично настроєну часть чеського населеня, тим більше, що тепер управа чеського народу ділає в тім напрямі, щоби ціле населенє знова приєднати для австрійської державної ідеї.

Треба також ствердити, що чеські війська в своїй більшості як усе були ся надзвичайно хоробрі, чого доказом є їх криваві втрати і ряд заслужених Найвищих відзначень. Нехай впаде кара на винного; всякі узагалення підозрінь і осуду повинні бути понехані.

Яка буде відповідь антанту Вільзонови.

АМСТЕРДАМ (Райтер). Відповідь антанту Вільзонови буде оголошена імовірно за кілька днів, коли її текст буде доручений президентови. Коли відповідь дана Німеччині ще раз вичисляє услівя, які не були би прийнятні, то відповідь антанту для Вільзона піде ще далше і подасть докладно поодинокі прелімінари, під якими антант готів до переговорів.

ЛЮГАНО (Пр. тел.) В відповіді антанту на ноту Вільзона містять ся в загальних рисах умови антанту. Антант домагаєт ся, щоб центральні держави уступили ся з Бельгії, Сербії, Румунії, Черногори і Франції, заки взагалі буде можлива мирова конференція. Далі домагаєт ся антант відчати Ельзасу в Люстарингії і взагалі зміни європейської мирової карти. В відповіді кажеть ся, що центральні держави знають ті умови дуже добре. Та нехай про них довідають ся також нейтральні.

Для оборони бесарабського фронту.

Через нейтральні газети прийшла звістка, що російську головну квартиру перенесено до Кишенева. Коли се правда, то значило би се, що російська армія управу перенесить тепер головну вагу на оборону бесарабського фронту. Боротьба, яка тепер ведеть ся по часті на захід від Серету, по часті над самою рікою, зовсім не є вже боротьбою в обороні Румунії, тільки висуненою на румунську територію боротьбою за цілість границі Бесарабії. Бесарабія має для Росії вартість не тільки вадля своєї плодючості і свого підсоня, яке в літі пригадує Італію, але також тому, що вона є впадевою брамою на Україну, яка набирає шораз більше значіння як шпихлір і господарський центр Росії. Отже треба бути готовим, що Росіяни з напруженєм усіх сил будуть ставити опір на тих місцях, де тепер старають ся спинити офензиву центральних держав. Та доси на похід наперед відбуваєт ся правильно на всіх точках.

Ромунський король генераліссимусом ромунського фронту.

З ласки царя.

РОТТЕРДАМ (Пр. тел.) На засіданю ромунського парламенту в Яссах Братіву подав до відомости, що цар іменував короля Фердинанда генераліссимусом ромунського фронту.

Подорож гр. Церніна до німецької головної квартири і до Берліна.

ВІДЕНЬ (Вд. тел.) Ц і к міністер заграничних справ гр. Цернін зійзав 4. с. м. вечером в товаристві легатійного радника гр. Го Йоша до німецької головної квартири, щоби виставити ся його Величності Цисареві Вільгельмеві в своїм особім характері. Звідти удасть ся гр. Цернін до Берліна, де відвідає в своїм особім характері державного канцлера Німеччини Бетмана Гольвета.

СТРІЛЬЦІ!

Вже третій рік стоїте під оружем в обороні рідної землі, в обороні чести свого народу. Третій раз з оружем в руці обходите свята Христового Різдя. Памятаючи добре імя народу і традицію Батьків Ваших, Ви удержали славно не одну лиху годину. Богато Товаришів Ваших, що рік шє тому з нами ськатували, дягло на поля бою чесно і гідно. Богато гоїть тяжкі рани в вазистях, ниші тералать неволю.

Богато є тепер між Вами нових, незагартованих ще в боях.

Я знаю, що Ви паміте славі дїла стрілецтва та збережете честь і славу полеряників.

Вірю, що ніяка хвиля втоми не аломить Вашого духа і бодро будете стреміти до здівсьєня Великої цілі.

З Різдем Христовим і Нозим, мрій таю мій курінь добром і щастем! Україно!

Важю Вам всім і Вашим Родом, щої долі! Нехай справа, за яку Ви вьного ники Ваші пішли у бій, — уаїнчасть сь — в будучині!

Христос родить ся! Славить його!

Постій, для 6. січня 1917.

Гр. Мосса
полк. УС
и
нок
от
50.
Сь-

Окреме становище Еспанії і Голяндії.

Відень 3 січня 1917.

Окреме становище, зяяте Еспанією і Голяндією в справі мирового посередництва през. Вільзона, коментують в міродатних кругах ось так:

О скільки ходить о Еспанію, то її правительство як найбільшій нейтральній державі Європи почуваєт ся обидженим через те, що коту Вільзона доручено в Мадриді тільки тоді, як вона в часописних донесєнь стала загально відомою. Зяяте остаточню Еспанією становище пояснюють ще більше тим, що її прийшлоб ся давати відповідь вже після того, як стало ясним, що цілий антант відносить ся до ноти Вільзона крайню неприхильно. До сего слід ще й додати експонованє становище морських берегів, яким все загрожує фльота антанту. Як перед Англією, а саме перед дальшим зюстрєнем широк морської боротьби подіаував знов тактику Голяндії, яка вже через міру завваг, що саме значить антантське збережуванє інтересів малих народів. — (ав.)

Інтерпеляція в справі митроп. Шептицького.

Відень 3 січня 1917.

Інтерпеляцію в справі протизаконного званєня митрополита гр. А. Шептицького внесла фракція трудовиків ще 28. листопада ст. ст., домагаючись, щоб її прийзано наглою, через що вона після 103 го д. думського регуляміну повинна була піти безправолочно під наряди Думи. Думський регулямін каже далше, що повне засіданє Думи постановляє в разі внесенєя наглої інтерпеляції, або щоб передати її до комісії інтерпеляційної, щоби зваз рішити її і що до сути. Питанє се рішає Дума по вслузаню двох бесідників „проти“ і „за“ негайною пользогодою інтерпеляції.

Та інтерпеляцію в справі митрополита Шептицького поставлено як на дневний порядок засіданя в 21. грудня з тої простої причини, що в межичасі члени трудової фракції не могли вьялти ся в думі, бо їх разом з сод. демократами виключено на 8 засідань за обструкцію, якою унеможливали новому председателєви рос. комітету міністрів Трепову виголосити експозе. Один з фракції трудовиків, Сузанов, виключений навіть на 10 засідань.

Інтерпеляцію в справі митр. Шептицького мав у думі мотивувати відомий прихильник української справи посол Олександр Керенський, по званю адвокат. (Взяли, коли се пішемо, не маємо ще під рукою рос. преси із звітом про думську дебат у над долею митроп. Шептицького).

Замітна річ, що інтерпеляцію в справі протизаконного трактованя російським урядом гр. кат. митрополита вносять в Думі фракція крайня лівих послів і те переважно Великоросів, хоч в думі засідають пречинь послів, які уважали своїм монополєм і заслугою оборону католицької церкви, а які досі в справі митрополита Шептицького не обзявали ся в Думі й словечком навіть при обговорюваню релігійної справи з боку польських послів свяшеників. Фракцію трудовиків творять послів: Дзюбинський, Старочанов, Вершинін, Керенський, Рисев, Рислев, Сурсонов, Кейніс і Янушкевич — два останні є Латвіянами, вибраними з Ковенської губернії. — (ав.)

Міністер апроєизації.

Полноуванн Гефєр.

ВІДЕНЬ (Таб). Цісар звільнив президента уряду виживленя людности з його становища і іменував полковника Антона Гефєра міністром апроєизації.

НА „НОВИЙ РІК” Найкрасшим подарунком в добра книжка

КНИГАРНЯ НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА ім. ШЕВЧЕНКА

має на складі великий вибір різновродних гарних українських книжок для ріжкого стану й віку.

ДЛЯ ДІТИЙ І МОЛОДІЖИ маємо популярні видання Укр. Товариства Педагогічного, Видавничої Спільки, Лану, Оренштайна й інших, як на примір „Робінзон Крузо” К 2-10 опр., К 1-50 брош. Івана Франка „Коли ще звірі говорили” К 1-10 опр. і 80 с. брош., „Абу Касимові капці” опр. 90 с. брош. 60 с. „Лас Микита” К 1-80 опр. К 1-40 бр. Б а й к и: Глібова 30 с. опр., 10 с. бр., Грінченка К 1— бр. Стефана Ковалева „Щаслива бабуня” К 2-30, „Чародійна скрипка” К 1-60, Казки Гауфа 70 с. „Тисч і одна ніч” в 4 частях К 6-60 і багато інших.

ДЛЯ ВІЙСЬКОВИХ і інтелігенції поручаємо великий вибір книжок у чужих мовах, а також видання всіх теперішніх видавництв Союзу Визволення України, Загальної Української Ради, Української Культурної Ради Боевої Управи й ин.

З’осібна поручаємо багатий вибір творів з українського красного письменства передовсім „Кобзар” Т. Шевченка у ріжких виданнях — Наук. Тов. ім. Шевченка (2 томи під редакцією д-р Івана Франка) К 8— опр., К 6— брош. офорт Кобзарь Т. Шевченка фототипія і. видання з 1840 р. К 1-40, 1-томове під редакцією В. Доманецького опр. К 12—, бр. 8-50.

Артистична творчість великого кобзаря представлена в новітньому виданні Наук. Т-ва ім. Шевченка під ред. О. Новицького „Т. Шевченко яко малюв” К 6— опр., К 5— брош.

Про Шевченка, яко поета докладну студію дав проф. А. Есен, член комітету Нобля „Taras Schewtschenko” К 8— опр. К 6— брош.

Позатим поручаємо українську антологію „Розвага” К 7-50 опр. і К 5-50 брош. Твори Руданського 7 томів в виданні Наук. Т-ва ім. Шевченка К 9—. Грінченка „На росах” К 1—. Оповідання К 1—, „Під хмарним небом” К 2-50 опр., Твори Осипа Федьковича у вид. Наук. Т-ва ім. Шевченка Т. І. Поезія К 7-20 в півшкірці, К 6-80 в полотні, К 6— бр. Т. ІІ. Повісті й оповідання в півшкірку К 5-20, в полотні К 4-80, в брош. К 4—. Т. ІІІ. Драми опр. в півшкір. К 4-20.

На порто просимо долучити 1 К., а на Feldpost-и 2 К. (само полотно коштує 1 К.)

Замовлення з поля і провінції виконують ся точно й безпородочно. Адресувати:

Книгарня Наукового Товариства ім. Шевченка у Львові, Ринок ч. 10.

IV 3-3

в полот. К 3-80, брош. К 3—. „Лесі Українки Думи і мрії” К 2—. Івана Мечуя Левицького „Хмарн” опр. К 5—. „Україн” Збірник поезій В. Самійленка, з повістей А. Чайковського „З ласки родини” в Зох томах К 3—, „Віддячя ся” К 2— опр., К 1-60 брош. „Козацька помста” К 1-20 опр. 80 с. брош. Панаса Марного „Серед степів” К 3— опр., „Лихі люди” К 1-40 опр., „Морозенко” 90 с. опр. В. Винниченка Повісті й оповідання К 3—. Кобилянської „В неділю рано віле копала” К 3-84 опр., К 2-24 брош. „До світа” К 2-80 опр., „Покора” К 1-40 опр. Коцюбинського „В пугах шайтана й інші оповідання” К 1-60, „По лютьському” К 2—, „Посидинки і інші оповідання” К 2—, „У грішній світ” К 2—, „Дебют” К 2-64. М. Яцкова „В царстві сатани” К 1-60, „Огні горять” 2-50. Василя Стефаника „Мов слово” К 4— й інших укр. письменників, а також цілий ряд перекладів із чужих мов. Шекспіра 12 книжок по зниженій ціні К 14 —, Байрона Чальд — „Гарольдова мандрівка” К 1-80, Кіплінга оповідання К 1-80, Антона Сінклера „Герой кагіталу” К 1-30, М. Твайна „Пригоди Тома Свора” К 3—. Золі „Жерміналь” К 6 —, Гайного „Подорож на Гарн” К 1-20, „Фьолоренгайські ночі” К 1-40, Гамсуна „Голод” К 2-20. Лгерлеф „Королева півночи” К 2-24. Толстою „Відроджене” в трох томах К 3-60.

Надто цікава книжка Кимана „Сибір” — нариса політичного російського заслання й каторги К 2-40 брош.

ДЛЯ ДУХОВЕНСТВА маємо єврейські молитвенники в шкірі К 10—, требники К 6— й багато інших книжок релігійного змісту.

Позатим у Книгарні можна дістати великий вибір молитвенників для селян і жовірів, колядок у ріжких виданнях і

КАЛЕНДАРІВ на рік 1917

книжки господарського змісту, усякого рода нот, а також усякі укр. часописи.

Без операції радикальна пом.ч для найбільш застарілих і найнебезпечніших терпінь пропуклини. — Прошу жадати ново виданої брошури даром і оплатно від спеціаліста пате- толаних бандажів на пропуклину М. ФРАЙЛІХА, Львів, вул. Городецька 35, у власнім домі 34 1-3

ОСЕЛІ — для вивалдів У. С. С. — **Манівка** організує красне Товариство стоваришена зареєстроване з триратною поручкою. — Хто уважав своїм обовязком причинити ся до облекшення незгідної долі наших героїв-вояків, — сей вступають і вложити в члени — **МАКІВКА** безпородочно Товариства лочно на уці десять корон і на висюве одну корону. — Приймаємо також дрібні одноразові жертва. — Гроші належить посилати на адресу: Товариство **МАКІВКА** в Новім Санчі 33 1-10

Хто знає би де находять ся Анна Туранська, Антін Миколаї і Никола Миколаї в Богатковець, повіт Підгайці, звольте ласково доставити до уряду прохильного в Гіську, пошта Добромиль. 29 2-2

РУСЬКА ШАДНИЦЯ
в ПЕРЕМІШЛІ
вулиця Косцюшка ч. 1.
Принймає і видає шадницю згідно з умовами акційних урядових. Вкладок опроденговує аз 4%, починаючи вже від сідлючого дня по дня зложивши аж до послідного дня перед дням відобража
ВКЛАДКИ в „Руській Шадниці” можна ахрідати особисто в касі товариства, почтономь переказати, грошевими листами, чеками почтової Шадниці, які Дирекція Шадниці на жаданя безплатно доставляє, і в філіях банку застро-угорського в рахунок „Руської Шадниці”
Удільне повочок: а) гіпотечних платіжків на ріжких амортизаційних ратах на протиг аз 10—45 після вибору позачаючого; б) на довговік ефектів, і на есконт векселів. Справа повочок взаг годжуєсь можливо скоро
Посередничать у введдуванню позичок в Гал. Воєнік Заведенню кредитовім в Кракові.
Всякя інформація і друкія удільне акціонер- „Руської Шадниці” ул. Косцюшка, Народній Діа І. пов. щоденно безкорисно в годних урядових від 0—1 год. кромі неділів і українських свят.
Після § 14. устава „Руської Шадниці” стварженого через ч. с. міністерство внутрішних справ вкладає в товаристві „Руській Шадниці” в Перева шла надають ся до зложків публічних, фондційних і т. п. капітала, має отже „Руська Шадниця” публічну обесіпку. III. 4 7

1917 **Календарі** 1917
вже вийшли і розсилаємо
Інформаційний для родив. Богато інформація військових. Права родив покликаних до війська, паспортів, воєнітетів і т. п. Ціна 30 сот.
Жовтиский. Права У. С. С. і жовірів. Жартів, Співанки, Записки і п. Ціна 20 сот.
Шкільний для молодіжи всіх шкіл. Студентські листки, інформація і п. Ціна 20 сот.
У всіх календарях нові тарифи почтової, стежливості, міри і ваги, гроші і т. п.
Додаток: На кожних 10 шт. додаток 2 шт., на 100 шт. дод. 25 шт., на 500 дод. 150 шт. — Вислака за готівку або в марках в гора. На пересилку просить ся залучити відповідну вкюту.
Гроші в замовленні вислакає ся до: 27 6-7
А. БЕРЕЗОВСЬКИЙ
1917 Львів, Карпінського ч. 19. 1917

Небувале!
На днях появить ся в українській мові **„Тижневий Календар” на 1917.**
Всі відчували брак такого календаря; наші українські Інституції, адвокатські і нотаріальні бюра, Високопреподобне Духовенство, Лікарі, Адвокати, Учителство.
ФОРМА — ПРАКТИЧНА
дасть ся устави на бюрку або повісити на стіні. Вільне місце на записки — але комдий день. Ціна дуже пристуша 1-60 сот.
Замовляти: Д-р Ригорій Саїк Львів, Ринок 10.
Без попередного надіслання грошей не приймаємо замовлень. 12 2-7

ЦИБУЛЮ КОШАМИ
від 50—60 кг по ціні К 1— за 1 кг висилає на провінцію
ПРАВНИЙ СОЮЗ
Господарсько-торговельних Спільок у Львові, Зіжморевича 26. VI 2-2

Половина накладу **КАЛЕНДАРЯ „ПРОСВІТИ” на рік 1917** вже розійшла ся.
Радимо проте свідити ся із замовленнями, бо наклад сього року не великий. Календар представляє ся дуже по-важно.
Продає ся тільки за готівку по ціні 2 кор. 50 сот. (для членів, що зложили вкладку лише 2 кор.). На порто замчайне треба долучити 30 сот., рекомєндоване 55 сот.
В коміс не дає ся, за послідною не вислає ся.
Замовляти і гроші слати на адресу **КАНЦЕЛЯРІЯ ТОВАРИСТВА „ПРОСВІТА”** Львів, Ринок ч. 10. VI 6-7

Друкується

і з початком січня 1917 року
появиться

Стрілецький Календар - Альманах

ПРОПАМ'ЯТНА КНИГА

УКРАЇНСЬКОГО СІЧОВОГО ВІЙСКА!

№10 3-4

Ціна багатой змістом і картинами книжки велик. Формату на прагарі (євангелістичній) папері 15 арк. друку 4'55 К з пересилкою. Гроші просить ся вислати на адресу укладача: Львів — вул. Куркова ч. 11. — Підпор. УСС. М. Голубець.

Без грошей не висидать ся! В книгарнях, коштувати-ме „Стрілецький Календар-Альманах“ 5 К без пересидки.

Кожний

научить ся говорити по німецьки з книжки п. 3.

Підручник до науки німецької мови
завдан Ю. Рудницький.

Підручник сей видає Товариство „Просвіта“, в обіймає він 240 стор. друку до гідного формату.

Один прим. коштує 3 кор. 50 сот. брош., а справа, в полотно в витискамі 6 кор. 50 с. На поштову пересилку треба долучити 55 с.

Вислав ся тільки за готівку.

Замовлення слати на адресу:

КАНЦЕЛЯРІЯ ТОВАРИСТВА „ПРОСВІТА“

Львів, ринок ч. 10. ВБ 5-7

Одиноке українське

Тов. взаїмних обезпечень на житє і ренту п.

„КАРПАТІЯ“

Почесний президент Його Ексцелленція митрополит граф Шептицький.

Товариство оперте на взаїмности, а через се те виски припадають самим членам.

Ручить вже по трех літах неоспоримість і взаїмність обезпечена.

Правнає по трех літах право викупу, а також вже по трех літах удільне позички на мизьні відсотки.

У всіх справах звертати ся на адресу:

Львів, — вулиця Руцька ч. 18.

Години урядові: від 8. до 2.

КОНЮШИНУ на насїне

на весну 1917 о належить вже замовляти, бо слізно великий брак сего насїня. Ціна після максимумної тарифи вичисить до К 555.— за 100 кг. Кружки і Філії Т ва „Сльський Господар“ та господарсько торговельні спілки владять вже тепер збирати і надсилати надятковані і збірні замовлення на позні согнаря, щоби Союз міг забезпечити доставку цілого запотребованя конюшини, бо о товари дуже трудно.

КРАЄВИЙ СОЮЗ

Господарсько-торговельних Спілок у Львові, Зіморошича 20.

ВІВ 2-2

Відривний денний (блячочковий)

КАЛЕНДАР на рік 1917.

Ціна К 1.25, з пересилкою К 1.51 (5 шт. К 7.—, 10 шт. 12.50), вислав по наявності готівки.

А. Онпш, Львів, Каленська 4. 13 3-20

КОНКУРС.

Отсим оголошується конкурс:

1. На одну стиландію ім. ЯКОВА ГОЛОВАЦЬКОГО у висоті 250 корон річно для ученика (иці) середних і висших шкіл, спорідненого (иої) з родинами Головацьких і Бурачянських, а в недостачі такого (ої) для иншого (-ої) визначного (-ої) у науці ученика (иці) української народности. Поданя, удокументовані останним шкільним свідощвом, метрикою і есент. иншим доказом споріднення, вносити треба до Виділу Наукового Товариства ім. Шевченка у Львові, вул. Чарнецького 26. найдальше до 10. лютого 1917.
2. На кілька зворотних одчоразових стиландійних запомог з фонду в. БОНЧЕВСЬКОГО для студентів університету української народности. Термін до вношея подань, як висше.

Львів, дня 2. січня 1917.

24 2-3

Виділ Наукового Товариства ім. Шевченка.

Купуйте і замовляйте!

Календарець „РУСАЛКА“

Ціна: штука 30 сот. (пocht. 25 сот.) и
10 штук з почт. оплатою К 3.00
25 7.20
50 13.50
100 25.00

Вид 25—100 шт. поручено (рекомендовано).

Вже продас ся відривний календар на р. 1917. Ціна 1.20 К., з пересилкою 1.50 К. 15—25 Замовлення приймас: 7 ш.
А. ОНПШ, Львів, Кадецька ч. 4.

Адолф Гельцель

Львів, ул. Рутовського ч. 22.

Дім комісово-торговельний

ДЛЯ

промислу паперового і графічного

поруцає

найріжнорідніші роди паперу і артикули з области друкарства.